

Skægmejse *Panurus biarmicus*

Bearded tit

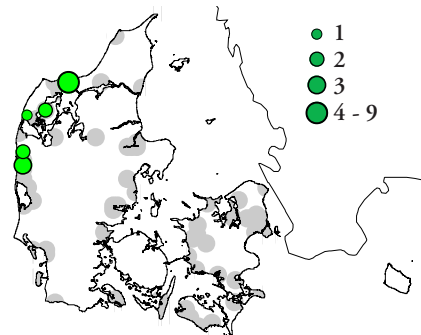
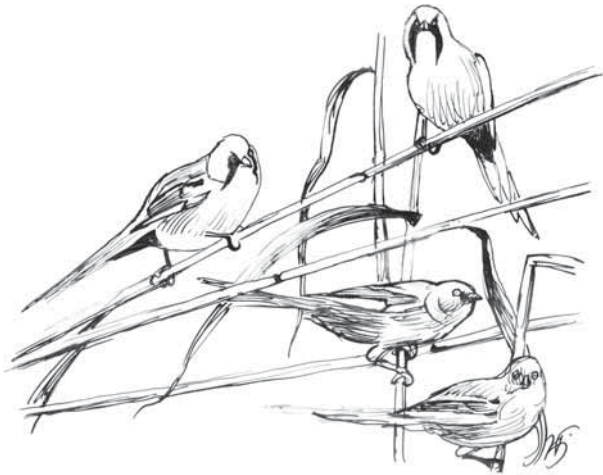

Fig. 2. Mærkningslokaliteter for fugle, som senere er genmeldt, samt artens danske yngleudbredelse (1993-96). Ringing sites for birds later recovered and breeding distribution (1993-96).

Skægmejser er ikke en mejse, men tilhører Timaliefamilien og er dennes eneste repræsentant i Europa. Arten er stærkt knyttet til områder med udbredt rørskove af tagrør. Arten er pletvis forekommende både i Danmark og i resten af Europa. Udbredelsen afspejler de europæiske områders store rørskovslokaliteter. Arten er udbredt gennem hele Centralasien til Kina. Den er lokalt almindelig, oftest med store bestandssvingninger fra år til år afspejlende vinterens hårdhed og udbud af føde. Arten har de sidste 50 år spredt sig og er blevet mere talrig i Europa, også i Danmark. Første yngleforekomst i Danmark angives oftest til 1966, men der har formentlig været tale om en genko-

lonisering af landet (Løppenthin 1967). Skægmejser er specialister i at fordøje tagrørsfrø om vinteren, mens den primært lever af insekter om sommeren. Arten anses i Europa for at være stedfast, dog kan dele af bestanden udvise træktendenser, ligesom arten i visse år kan udvise markante (unge)spredninger.

Mærknings- og genmeldingsdata

I Danmark blev den første skægmejse ringmærket i 1967. I alt er mærket 3.867, flest i 1992 (875) (fig. 3). Alle genmeldingerne stammer fra mærkninger udført af ringmærkere fra Zoologisk Museum. De mange mærkninger har kun afstedkommet 17 genmeldinger,

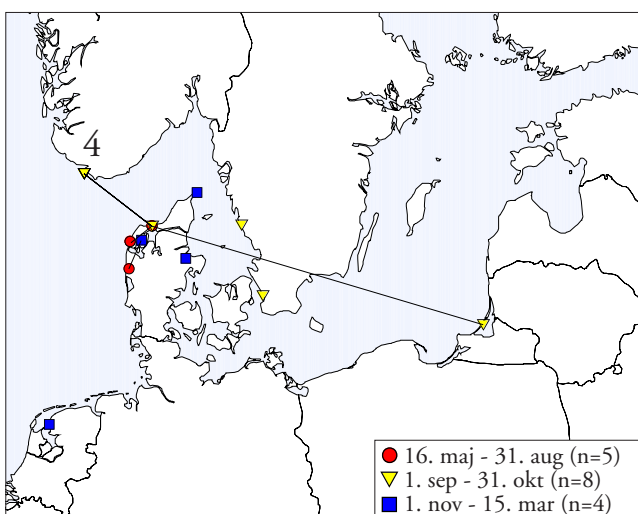

Fig. 1. Samtlige genfund af skægmejse ringmærket i Danmark (n=17). Linjer angiver direkte efterårstræk. All recoveries of bearded tit ringed in Denmark (n=17). Lines indicate direct autumn migration.

Fakta Facts

Mærkninger Birds ringed 3.867

Genmeldinger Recoveries

Antal genmeldinger No. of recoveries 17
 -heraf uden for Danmark Recovered abroad 8 (47%)
 Antal fugle No. of individuals 17
 -heraf mærket som unger Ringed as chicks 0
 Genmeldingsandel Proportion recovered 0,4%
 Mærket i udlandet og genmeldt i Danmark Ringed abroad and recovered in Denmark 6

Ekstremer Extremes

Højeste alder Oldest bird 2 år 4 mdr
 Længste afstand Longest dist. Rusland Russia 763 km

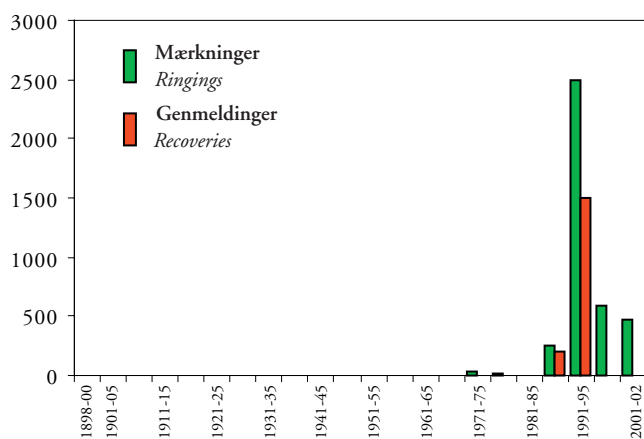

Fig. 3. Mærknings- og genfindsår for skægmejsse ringmærket i Danmark. *Ringings and recovery year of bearded tit ringed in Denmark.*

fordelt på 11 fugle mærket som ungfugle og seks mærkede som voksne. Ti af de genmeldte fugle er afreporteret som hanner og fem som hunner, mens to er uden angivelse af køn. Gennemmeldingerne er fra årene 1989-1995 (fig. 3) og perioden juli-september, med undtagelse af to genmeldinger fra hhv. 5. november og 5. december. Der er ingen genmeldinger fra sen vinteren, foråret eller forsommeren. Alle genmeldte fugle er ringmærket i de store rørskovsområder i Vest- og Nordvestjylland (fig 2). Herfra stammer også hovedparten af genmeldingerne (fig. 1). Af de 17 genmeldte fugle er ni mærket i Han Vejle, ligesom tre fugle mærket andetsteds er genmeldt herfra. Der er seks genmeldinger fra Danmark af fugle mærket i udlandet.

Bevægelsesmønstre

Skægmejsere antages at være stedfaste med nogen lokal flytning mellem nærliggende rørskovsområder samt en mindre udveksling over længere afstande (Pearson 1975, Wernham m.fl. 2002). Det spinkle danske materiale modsiger ikke denne antagelse. Givet den meget lille genmeldingsandel og koncentrationen af mærkninger og genmeldinger i de store vestjyske rørskove, er det dog bemærkelsesværdigt, at ca. halvdelen af de 17 genmeldinger stammer fra udlandet: fire fra Norge, tre fra Sverige samt én fra Rybachi i Kaliningrad, Rusland, og én fra Holland (fig. 1.). Fordelingen af disse fugle reflekterer nogenlunde alders- og kønsfordelingen i genmeldingsmaterialet. Den store andel udlandsgenfund kunne antyde, at der i nogle år er en relativ stor udveksling af individer mellem artens nordvesteuropæiske yngleområder. Spredning hos skægmejsse antages normalt primært udført af ungfugle (Cramp & Perrins 1993, Wernham m.fl. 2002), hvilket der også findes eksempler på i det sparsomme danske materiale. Således blev tre ungfugle mærket

18. og 19. september 1993 i Han Vejle alle genfanget og aflæst kort tid derefter 15. oktober 1993 i Farsund, Vest-Agder i Norge (afstand 183 km). At ungfugle eller par ringmærket samme sted også genfindes sammen andetsteds under langdistance-spredning, er ganske velkendt (Axell 1966).

Af de otte udenlandske genfund af danskmærkede fugle er de seks genfundet i oktober 1993 (fire i Norge, én i Sverige og én i Rybachi, Kaliningrad), hvilket svarer overens med tidspunktet for spredning i vore nabolande (Wernham m.fl. 2002). De to andre fund fra udlandet er fra hhv. 2. september (Sverige) og 28. november (Holland) (fig. 1). De to fugle, der er genfundet længst væk fra deres danske mærkningssted, er begge hanner mærket som ungfugle i Han Vejle. Den ene blev mærket 26. juli 1992 og genfundet død 28. november 1994 i Holland (afstand 506 km). Den anden blev mærket 24. juli 1993 og aflæst samme efterår 17. oktober i Rybachi, Kaliningrad i Rusland, (afstand 763 km). Der er ingen genfund, som kan bruges til at belyse en eventuel langdistancespredning om foråret. Alle genmeldinger i Danmark af danskmærkede fugle er af fugle, som har flyttet sig mellem de jyske skægmejsse lokaliteter.

De seks genmeldinger af udenlandsmærkede fugle genfundet i Danmark udgøres af fire fugle fra Sverige, én fra Holland og én fra Tyskland (fig. 4). Alle fugle var udvokset ved mærkningen. Tre af de svenske fugle er mærket ved Vättern hhv. 5. og 11. september og 3. oktober. De blev genfundet hhv. 4. januar i Nordsjælland og 17. november og 19. juli i Vestjylland. Den fjerde svenske fugl er mærket 23.

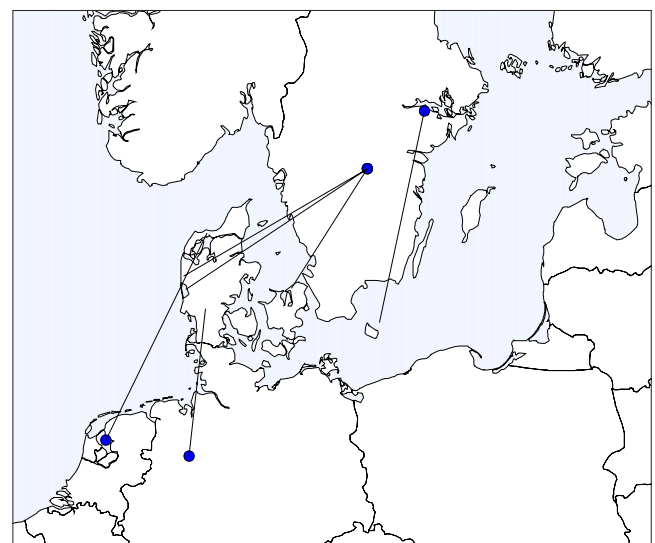

Fig. 4. Mærkningslokaliteter for skægmejsse ringmærket i udlandet og genfundet i Danmark (n=6). Linjer forbinder mærknings- og genfindingssted. *Ringings locations of bearded tit ringed abroad and recovered in Denmark (n=6). Lines connect ringings and recovery sites.*

maj 1992 ved Mälaren og genfanget 16. oktober 1993 på Christiansø. Den hollandske fugl er mærket 10. oktober 1991 i IJsselmeer og genfanget 22. august 1994 i Vejlerne og er således ældre end den ældste kendte dansk-mærkede fugl (se nedenfor). Den sidste udenlandskmærkede fugl er også den eneste i hele materialet, der er mærket om foråret. Fuglen blev mærket 6. marts 1975 i Tyskland og fundet død i juni samme år i det sydlige Jylland. Dette genfund er samtidig det første af arten i Danmark, og stammer fra tiden før arten første gang blev ringmærket i landet.

Genmeldings- og dødsårsager

Alle undtagen to af de 17 genmeldte skægmejser er indrapporteret som aflæste. For de to dødfundne fugle er dødsårsagen ikke angivet. Den længstlevende

skægmejse er en fugl genmeldt fra Holland, der blev mindst to år og fire måneder.

English summary

Breeding in reedbeds, the bearded tit has a patchy distribution in Denmark. The first confirmed breeding attempt was in 1966. The first bearded tit was ringed in 1967; the largest number was ringed in 1992 (875). All the recovered birds were ringed in reedbeds in Western and North-Western Jutland. Rather surprisingly, half of the 17 recoveries are from abroad – from Norway (4), Sweden (3), Kaliningrad (1) and the Netherlands (1). These recoveries indicate that although bearded tits are considered residents, some do perform dispersive movements over longer distances in some years – mainly in October. The two longest movements, to Kaliningrad and the Netherlands, were performed by juvenile males. Six foreign birds have been recovered in Denmark: four from Sweden, one from Germany and one from the Netherlands.